ДУК “НАВАГРУДСКАЯ РАЁННАЯ БІБЛІЯТЭКА”
АДДЗЕЛ БІБЛІЯТЭЧНАГА МАРКЕТЫНГУ

КРАЯЗНАЎЧЫ КАЛЯНДАР ЗНАМЯНАЛЬНЫХ І ПАМЯТНЫХ ДАТ НАВАГРУДЧЫНЫ

на 2023 год

2022

У 2023 годзе спаўняецца:

800 гадоў (1223г.) з дня нараджэння Войшалка, сына Міндоўга, князя навагародскага, вялікага князя ВКЛ.
770 гадоў (1253г.) з часу каранацыі вялікага князя Міндоўга на караля Літвы.
765 гадоў (1258г.) з часу нападзенне на Навагрудак мангола-татар.
765 гадоў назад (1258г.) Войшалк і полацкі князь Тауцівіл выганяюць з Наваградка Рамана Галіцкага.
765 гадоў назад (1258г.)сын Міндоўга Войшалк стаў князем Навагрудка.
760 гадоў назад (1263г.) княжанне ў Вялікім княстве Тройната.
745 гадоў назад (1278г.) Навагрудак быў разбураны войскамі Галіцка-валынскага княства ў саюзе з мангола-татарамі, чым, фактычна, завяршылася гісторыя старажытнага Навагрудка.
730 гадоў назад (1293-1316 гг)-княжанне ў Навагрудку і ВКЛ Віценя.
700 гадоў назад (1323г.) ўпамінаецца аб існаванні ў Навагрудку манастыра францысканцаў.
700 гадоў назад (1323г.) вялікі князь Гедымін перанёс сталіцу дзяржавы ў Вільню.
615 гадоў назад (1408г.) адбылася Тайная сустрэча ў Навагрудку вялікага князя Вітаўта і караля Польшчы Ягайлы для абмеркавання падрыхтоўкі рашаючай бітвы з крыжакамі.
595 гадоў назад (1428г.) выдадзена Грамата вялікага князя Вітаўта, аб перадачы Навагрудка ў пажыццёвае ўладанне жонцы Юльяне.
595 гадоў назад (1428г.) (у згаданай грамаце Вітаўта) упершаню ў дакументах упамінаюцца вёскі Асташына, Басіна, Брацянка, Гарадзечна, Дзяляцічы, Кубарка, Нягневічы, Поўбераг.
590 гадоў (1433г.) з часу пабудовы Уселюбскага Крыжаўзвіжанскага касцёлу, памніка гатычнай архітэктуры.
590 гадоў (1433г.) часу першага ўпамінання ў дакументах в. Уселюб.
575 гадоў назад (1448г.) у Навагрудку прайшоў сейм Вялікага княства Літоўскага.
535 гадоў (1488г.) з часу першага ўпамінання ў дакументах в.Шчорсы.
515 гадоў назад (1508г.) у Навагрудку адбыўся сейм Вялікага княства Літоўскага.
455 гадоў назад (1568г.) у Навагрудку налічвалася 10 праваслаўных цэркваў (Барысаглебская, Іаанаўская, Крыжаўзвіжанская, Мікалаеўская, Пакроўская, Параскева-Пятніцкая, Сімеонаўская, Троіцкая, Уваскрасенская, Успенская)
450 гадоў з дня нараджэння (1573 ці 1574г. Навагрудчына - 1637) – Руцкага Іосіфа Вельяміна (ва ўніяцкай гістарыяграфіі Іосіф IV; свецкае Іван Феліксавіч), пісьменніка-палеміста, царкоўна-палітычнага дзеяча ВКЛ, уніяцкага метрапаліта.

435 гадоў назад (1588г.) прыняты III Статут Вялікага княства Літоўскага
425 гадоў назад (1598г.) - Грамата Жыгімонта III аб дазволе навагрудскаму ваяводзе збіраць з гараджан па 50 залатых для брукавання вуліц горада.
420 гадоў назад (1603 г). у Навагрудку адбылася эпідэмія.
410 гадоў назад (1613 г.) — Прывілеем вялікага князя замкавыя мяшчане Навагрудка падводзіліся пад Магдэбургскае права.
410 гадоў назад (1613 г.) — уніяцкім мітрапалітам стаў Іосіф (па нараджэнню Ян) Вельямін Руцкі, ураджэнец в. Рутка пад г. Навагрудкам.
410 гадоў назад (1613 г., сакавік) — Прывілей вялікага князя з дазволам адкрыць у Навагрудку і іншых гарадах бызыліянскія школы з навучаннем на роднай мове.
410 гадоў назад (22 кастрычніка 1613 г.)- Вялікі пажар у Навагрудку. У выніку пажара знішчана большая частка горада.
405 гадоў назад (1618 г.) - у Навагрудку быў зачынены кальвінісцкі храм.
400 гадоў назад (1623 г.) - Яўрэі Навагрудка былі ўключаны пад уладу Брэсцкага кагала.
395 гадоў назад (1628 г.) - пры Барысаглебскай царкве заснаваны базыліянскі мужчынскі манастыр.
390 гадоў назад (1633 г.) - Грамата вялікага князя і караля Уладзіслава аб вяртанні ў гарадах, у т. л. і ў Навагрудку, праваслаўным ад уніятаў па адной царкве.
325 гадоў з дня нараджэння (1698, в.Шчорсы Навагрудскага р-на -1766) Храптовіча Марцыяна, дзяржаўнага дзеяча ВКЛ, старосты вярбельскага.
315 гадоў назад (1708 г.) — эпідэмія ў Навагрудку, падчас якой загінула амаль палова жыхароў.
305 гадоў з дня нараджэння (1718, Навагрудчына – 1760) Саламеі Рэгіны Іахімаўны Пільштынавай (Русецкай), асветніцы, мемуарысткі, падарожніцы, лекаркі.
300 гадоў (1723 г.) з часу завяршэння будаўніцтва і асвячэння Фарнага касцёла, у выніку часу ён набыў сучасны выгляд.
295 гадоў з дня нараджэння (1728 – 1814) Юзафа Несялоўскага, дзяржаўнага і палітычнага дзеяча ВКЛ. У 1765г. – падкаморы навагрудскі. У 1765-1773 – кашталян навагрудскі. З 1773г. – ваявода навагрудскі.
255 гадоў назад (1768г.) пабудавана царква ў в. Лаўрышава.
250 гадоў назад (1773 г.) - пабудавана царква ў в.Ятра.
225 гадоў з дня нараджэння (каля 1798, Навагрудчына – 1873), Ігната Яцкоўскага, беларускага і польскага пісьменніка, мемуарыста, удзельніка паўстання 1830-1831гг. Працаваў адвакатам у Навагрудку.
215 гадоў з дня нараджэння (1808, в. Валеўка – 1877) Антона Восіпавіча Мухлінскага, рускага і беларускага вучонага-арыенталіста, усходазнаўца, педагога, члена-карэспандэнта Расійскай акадэміі навук, прафесара.

200 гадоў газад (1823 — 1824 г.г.) рамонт будынка гарадской Ратушы.
180 гадоў назад (1843 г.) Навагрудак уключаны ў склад Мінскай губерні.
175 гадоў назад (1848г.) пабудавана графам О'Руркам царква ў в.Уселюб.
165 гадоў назад (1858г.-1868) адкрылася Навагрудская сямікласная гімназія.
160 гадоў назад (1863-1864 г.г.) удзел навагрудчан у паўстанні.
160 гадоў назад (1863 г., 7. 04) бой паўстанцкага атрада з царскімі войскамі ля вёскі Налібакі.
135 гадоў назад (1888 г.) у Навагрудку пачаў дзейнічаць банк.
125 гадоў назад (1898 г.) пачатак дзейнасці тыпалітаграфіі Данцыга
120 гадоў назад (1903 г). - у касцёле св. Міхаіла стараннем дачкі А. Міцкевіча Марыі Гарэцкай установлена мемарыяльная пліта ў гонар 100-годдзя з дня нараджэння паэта.
110 гадоў назад (1913 г.) на базе гарадскога вучылішча заснавана вышэйшае пачатковае вучылішча. Пры ім – педагагічныя курсы.
100 гадоў з дня нараджэння (1923г.) П.П.Каўцэвіча. мастака, уражэнца г.п.Любча.
70 гадоў назад (1953 г.) пабудаваны піваварны завод на базе воцатнага цэха райхарчкамбіната.
65 гадоў назад (1958 г.) пачаў працаваць Навагрудскі сельскагаспадарчы тэхнікум.
65 гадоў назад (1958 г.) закрыта Навагрудскае медыцынскае вучылішча і Навагрудскае педагагічнае вучылішча.

✧ СТУДЗЕНЬ ✧

2 – 95 гадоў з дня нараджэння **Мацкевіча Баляслава Іосіфавіча** (нар. у 1928 г., в.Гнесічы Навагрудскага раёна), беларускага вучонага ў галіне хірургіі, доктара медыцынскіх навук, прафесара, выдатніка аховы здароўя. У 1962–2000 гг. працаваў у Гродзенскім дзяржаўным медыцынскім універсітэце.
11 – 60 гадоў з дня нараджэння **Гайба Мікалая Паўлавіча** (1963, в.Вялікія Вераб'евічы Навагрудскага раёна), гісторыка, краязнаўцы, музеязнаўца, навуковага супрацоўніка дома-музея Адама Міцкевіча.
13 – 115 гадоў з дня нараджэння **Мальца Івана Васільевіча** (1908, в.Мольнічы Навагрудскага раёна – 2000), беларускага грамадскага і культурнага дзеяча, дзеяча рэвалюцыйнага і нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі, заслужанага настаўніка Беларусі.

✧ ЛЮТЫ ✧

2 – 80 гадоў з дня нараджэння **Будзько Антаніны Піліпаўны** (нар. у 1943 г., в.Альхоўка Навагрудскага раёна), беларускага мовазнаўцы, педагога.

14 – 65гадоў з дня нараджэння **Бурлыкі Івана Рыгоравіча**(нар. у 1958 г., в.Гаравічы Навагрудскага раёна), беларускага мовазнаўца, перакладчыка, педагога. З 1995 г. працаваў у Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Я.Купалы.

26 – 65 гадоў з дня нараджэння **Бусько Івана Іванавіча** (нар.у1958 г. у в. Басіна Навагрудскага раёна), беларускага вучонага ў галіне бульбаводства.

✧ САКАВІК ✧

2 – 45 гадоў з дня нараджэння **Зміцера Арцюха** (1978 г. в. Рутка Навагрудскага раёна) беларускага паэта, журналіста, заснавальніка Паэтычнага тэатра «Арт. С» (разам з Аксанай Спрынчан), члена Саюза пісьменнікаў Беларусі. Жыве ў Мінску.

19 ці 25 – 255 гадоў з дня нараджэння **Храптовіча Адама** (1768, в.Шчорсы Навагрудскага раёна–1844), асветніка, мецэната, дзяржаўнага дзеяча, удзельніка паўстання 1794 г., ганаровага члена Віленскага ўніверсітэта. Адкрыў парафіяльную школу ў в.Нягневічы і школу ўзаемнага навучання ў в.Шчорсы на Навагрудчыне.

30 – 135 гадоў з дня нараджэння **Яна Цеханоўскага** (1888, в. Якімаўка, Гомельшчына — 5 кастрычніка 1938, Ашмяны)— нацыянальнага дзеяча Заходняй Беларусі, педагога, працаваў дырэктарам Навагрудскай беларускай гімназіі (1921).

✧ КРАСАВІК ✧

17 – 120 гадоў з дня нараджэння **Набокава Мікалая Дзімірыевіча** (1903, м. Любча, Навагрудскага раёна– 1978), амерыканскага кампазітара, педагога, музычнага грамадскага дзеяча рускага паходжання. У 1920 г. пераехаў у Францыю. З 1933 г. жыў у ЗША.

18 – 185 гадоў з дня нарадэжэння **Дыбоўскага Уладзіслава** (1838, маёнтак Адамарын, Вілейскі павет, цяпер Валожынскі раён— 27 ліпеня 1910) — расійскі, беларускі і польскі заолаг, батанік, палеантолаг, мінералог і фальклырыст. Доктар мінералагічных навук (1878). Аказаў значны ўплыў на навуку Навагрудчыны, куды пераязджае ў 1878 годзе. Пахаваны ў в. Войнава (Навагрудскі раён).

20 – 265гадоў з дня нараджэння **Булгака Іасафата** (свецк. Ігнацій; 1758, Слонімскі павет–1838), грэка-каталіцкага царкоўнага дзеяча, доктара тэалогіі. У 1763–1774 гг. вучыўся ў Жыровіцкай базыльянскай школе. Меў рэзідэнцыі ў Навагрудку і Жыровічах.

✧ МАЙ ✧

3 - 160 гадоў з дня нараджэння **Гаркавага Аляксандра** (1863 г., Навагрудак - 1939)– яўрэйскага мовазнаўца, пісьменніка, атрымаў на радзіме традыцыйнае рэлігійнае выхаванне.

10 - 65 гадоў з дня нараджэння **Васюкевіча Віктара Аляксандравіча** (1958 г. в.В.Карнышы Навагрудскага раёна), беларускага мастака.

11 – 235 гадоў з дня нараджэння **Ачапоўскага Міхаіла Мікалаевіча** (1788, Навагрудчына – 1854), асветніка, вучонага-агранома, глебазнаўца.

21 – 335 гадоў з дня нараджэння **Радзівіла Мікалая Фаўстына** (Мікалай Альбрыхт Ігнацы Пётр; 1688, Дзятлава – 1746), дзяржаўнага і ваеннага дзеяча ВКЛ, генерал-лейтэнанта. Ваявода навагрудскі з 1729 г. Валодаў мястэчкам Дзятлава ў Слонімскім павеце.

✧ ЧЭРВЕНЬ ✧

9 – 295 гадоў з дня нараджэння **Рагоўскага Казіміра** (1728, Навагрудчына – 1810), тэолага, філосафа, педагога. Вучыўся ў Слонімскім езуіцкім калегіуме. У 1750-1755 гг. выкладаў у Навагрудскім езуіцкім калегіуме. У 1760-1761 гг. – прапаведнік у Слоніме.

✧ ЛІПЕНЬ ✧

23 - 70 гадоў з дня нараджэння **Мурзіч (Кокала) Люсі Іванаўны** (1953, в.Зенявічы Навагрудскага раёна), беларускага літаратуразнаўца, педагога.

25 – 195 гадоў з дня нараджэння **Малышэўскага Івана Ігнатавіча** (1828, в.Нягневічы Навагрудскага раёна – 1897), асветніка, гісторыка царквы, пісьменніка, славяназнаўца. Вучыўся ў Жыровіцкім духоўным вучылішчы.

31 – 110 гадоў з дня нараджэння **Петрыкевіча Міхаіла Фёдаравіча** (1913. в. Падкасоўе Навагрудскага раёна – 1999), беларускага педагога. Краязнаўца, музеезнаўца, Заслужанага настаўніка БССР, адзін з заснавальнікаў Валеўскага народнага гісторыка-краязнаўчага музея.

✧ ЖНІВЕНЬ ✧

5 – 155 гадоў з дня нараджэння **Тураева Барыса Аляксандравіча** (1868, Навагрудак – 1920), гісторыка-усходазнаўца, заснавальніка расійскай школы гісторыі і філалогіі Старажытнага Усходу, акадэміка Расійскай АН.

13 – 100 гадоў з дня нараджэння **Пярловіча Самсона Георгіевіча** (1923, в. Католышы, Навагрудскі раён. - 14.12.2001, Навагрудак) - паэта, удзельніка навагрудскага патрыятычнага падполля.

22 – 85 гадоў з дня нараджэння **Міхея Мікалая Дзмітрыевіча** (нар. у 1938 г., в.Нянькава Навагрудскага раёна), беларускага мовазнаўца, педагога.

✧ ВЕРАСЕНЬ ✧

11 – 85 гадоў з часу ўрачыстага адкрыцця Дома-музея імя Адама Міцкевіча ў Навагрудку (1938).

13 – 80 гадоў з дня нараджэння **Кулакоўскай Любові Міхайлаўны** (1942 ці 1943г. в. Дзяляцічы Навагрудскага раёна), беларускага дзеяча самадзейнага мастацтва, педагога, заслужанага работніка культуры Беларусі.

26 - 80 гадоў з часу масавага пабегу яўрэяў з навагрудскага гета (1943).

✧ КАСТРЫЧНІК ✧

13 – 135 гадоў з дня нараджэння **Драздовіча Язэпа Нарцызавіча** (1888 – 1954), беларускага мастака, скульптара, этнографа, фальклярыста, археолага, пісьменніка. У 1927-1930 гг. працаваў выкладчыкам малявання ў Навагрудскай гімназіі. Стварыў серыю графічных работ, прысвечаных Гродзеншчыне.

✧ ЛІСТАПАД ✧

15 – 80 гадоў з дня нараджэння **Вербавай Хрысціны Уладзіміраўны** (нар. у 1943 г., в.Радагошча Навагрудскага раёна), беларускага педагога, псіхолага. З 1971 г. працуе ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Я.Купалы.

✧ СНЕЖАНЬ ✧

2 – 65 гадоў з дня нараджэння **Кошур Святланы Андрэеўны** (нар. у 1958 г., в.Валеўка Навагрудскага раёна), беларускага краязнаўца, пісьменніцы, музеязнаўца, лаўрэата прэміі імя А. Дубко Гродзенскага аблвыканкама "За творчыя дасягненні ў галіне культуры і мастацтва" ў намінацыях "Музейны работнік года" (2002) і "Пісьменнік года" (2016).

24 – 225 гадоў з дня нараджэння **Міцкевіча Адама** (1798, фальв. Завоссе Навагрудскага павета ці Навагрудак – 1855), паэта, публіцыста, грамадскага дзеяча, асветніка. У 1807-1815 гг. вучыўся ў Навагрудскай дамініканскай школе.

27 – 105 гадоў (1918 г) - нямецкія войскі пакінулі Навагрудак. Уступленне ў горад 152-га стралковага палка Чырвонай Арміі. Пачатак устанаўлення савецкай улады на Навагрудчыне.

Складальнік: Н.В.Міселя
Набор і камп'ютарная вёрстка: Н.В.Міселя
Рэдактар: С.І.Івашкевіч
Надрукавана на абсталяванні Навагрудскай раённай бібліятэкі.
Наклад 15 асобнікаў. Ад 18.11.22